

GAMLE SLAVISKE TRYK I DET KONGELIGE BIBLIOTEK

AF

HELENE CRONE

Den fortegnelse over gamle slaviske tryk i Det kongelige Bibliotek, som her skal gives, omfatter kun, hvad der er trykt med glagolitisk alfabet eller med kyrillisk alfabet af ældre type end den af Peter den Store indførte moderniserede form „graždanka“.

De to slaviske alfabeter er begge dannet ud fra det græske: det glagolitiske, som er det ældste, efter den græske minuskelskrift og det kyrilliske efter den græske majuskelskrift. Det kyrilliske fik i gammel tid sit navn efter den hellige Kyrillos, slavernes apostel, som ansaas for dets ophavsmand. En beretning om, hvordan han opfandt det: Skazanie kako sostavi Sv. Kiril filosof azbuku, indgaar i nogle af de gamle slaviske Abc'er, der findes paa nedenstaaende liste. Det glagolitiske alfabet omtales flere gange i de gamle tryk som Ieronim Stridonskijs alfabet. Dermed hentydes til en gammel tradition, der vilde gøre kirkefaderen Hieronymus, født i Stridon, til dets opfinder. Hieronymus døde 420 og kan ikke have haft nogen forbindelse med det slaviske alfabets tilblivelse. Først da kristendommen i det 9. aarhundrede var bragt til slaverne af de to græske brødre Methodios og Kyrillos og der blev trang til ogsaa gennem det skrevne ord at virke paa de nyomvendte, blev det slaviske alfabet skabt. De vestslaviske folk og enkelte sydslaviske, der kom under vestlig paa-virkning, benytter det latinske alfabet og holdes altsaa uden for denne fortegnelse.

Bogtrykkerkunsten trængte forholdsvis sent ind hos slaverne og fik i sin første tid ret forskellige kaar i de forskellige lande. Hos serberne, hvis land fra 1459 var i tyrkernes hænder, tryktes der bøger allerede fra 1483 i forskellige trykkerier, der ofte havde en kort levetid. I kampen mod tyrkerne gjaldt det om at bevare og udbrede hvad der fandtes af kirkelig litteratur. I Vestrusland og Ukraine arbejdede der trykkerier allerede fra

slutningen af det 15. aarhundrede, men Moskva kom først sent med. Tsarriget's første kendte bogtrykker, Ivan Fedorov, trykte 1564 en smuk udg. af Apostlenes Gerninger. Blandt hans senere arbejder er en bønnebog fra 1565, nu en stor sjældenhed, af hvilken et expl. findes paa Det kongelige Bibliotek (nr. 8).

Reformationen og modreformationen greb stærkt ind i flere vest- og sydslaviske folks liv og litteratur. Det gav anledning til, at slaviske tryk ofte fremkom i Italien (særlig Rom eller Venezia) eller i Tyskland. For Ruslands vedkommende kom der først langt senere en forbindelse med Vesteuropa paa det boglige omraade. Peter den Stores iver for at skaffe russiske oversættelser af vesteuropæisk videnskabelig og oplysende litteratur førte bl. a. til oprettelsen af et russisk trykkeri i Amsterdam.

Ved udarbejdelsen af fortegnelsen over de gamle slaviske tryk har formaalet været det rent praktiske: at meddele slavister og andre interesserede, hvad Det kongelige Bibliotek ejer paa dette omraade. Det viser sig, at det ikke er nogen stor samling, men mellem de 66 numre findes enkelte meget sjældne ting og adskilligt af interesse. Trods en ret grundig gennemgang af Det kongelige Biblioteks kataloger kan det ikke med sikkerhed siges, at alt hvad der burde med i fortegnelsen ogsaa er fundet frem. Fortsatte undersøgelser kan maaske give resultat.

Der er ikke forsøgt nogen nøjere beskrivelse af bøgerne, men ved henvisning til bibliografier og enkelte litteraturhistoriske og boghistoriske værker skulde vejen være lettet for den, der søger mere detaljerede oplysninger.

Bogtitlerne er afskrevet efter titelbladet, hvis et saadant findes; i andre tilfælde er benyttet en titel hentet fra kolophonon, fra et forord eller en efterskrift. Titlerne er givet i forkortet form.

Transscriptionen til latinsk alfabet er med ganske smaa afvigelser foretaget efter de samme principper, som følges ved katalogiseringen af slaviske bøger paa Det kongelige Bibliotek.

Slaviske navne paa trykkesteder er givet i deres nationale form. Ved navne paa ikke-slaviske trykkesteder bruges den her i landet almindeligt kendte form, f. ex. Rom, ikke Roma eller Rim; Venezia, ikke Bneci eller Mleci.

Aar og dato for trykningen betegnes paa følgende maade: datoen med arabiske tal, maanedens nummer med romertal, aarstallet med arabiske tal. I mange tilfælde opgives baade aaret efter „verdens skabelse“ og efter den kristne tidregning, f. ex. 6, XII, 7155 = 1646. Hvor to datoer er anført, gælder den første trykningens begyndelse, den anden dens afslutning. – Den kronologiske fortegnelse indledes med de udaterbare tryk (nr. 1–4).

Hvis en bog eller en del af en bog er uden paginering, tælles bladene op, og antallet opgives i en parentes. Er en bog helt eller delvis trykt med glagolitisk alfabet, angives det.

Der findes henvisninger til følgende bibliografier og andre værker:

Kar.: Chr. r. = I. Karataev: Chronologičeskij rospis' slavjanskich knig napečatannyh kirillovskimi bukvami. SPb. 1861.

Kar.: Op. = I. Karataev: Opisanie slavjano-russkich knig napečatannyh kirillovskimi bukvami. Tom 1. SPb. 1883. (I: Sbornik otdělenija russkago jazyka i slovesnosti . . . Akad. Nauk. Tom 34,2.).

Kjellb. = Lennart Kjellberg: Catalogue des imprimés slavons des XVI, XVII et XVIII siècles conservés à la Bibliothèque de l'Université Royale d'Uppsala. Upps. 1951.

Ku. Sak. = Ivan Kukuljevič Sakcinski: Bibliografie hrvacka. Dio 1. Zagreb 1860.

Pek. = P. Pekarskij: Nauka i literatura v Rossii pri Petrě Velikom. Tom 1-2. SPb. 1862.

Pen. = Bojan Penev: Istorija na novata bălgarska literatura. I. Sofija 1930.

Šaf. = P. S. Šafařík: Geschichte der südslavischen Literatur. Hrsg. von J. Jireček. 1-3. Prag 1864-65.

Schnurrer = Chr. Friedr. Schnurrer: Slavischer Bücherdruck in Württemberg im 16. Jahrh. Tübingen 1799.

Sid. 1946 = A. A. Sidorov Istorija oformlenija russkoj knigi. Moskva 1946.

Sid. 1951 = A. A. Sidorov: Drevnerusskaja knižnaja gravjura. Moskva 1951.

Sop. = Vasilij Sopikov: Opyt rossijskoj bibliografii. Čast' 1-5. SPb. 1813-21.

Stroev = Obstoatel'noe opisanie staropečatnyh knig slavjanskich i rossijskich ochranjaščichsja v bibliotekě grafa F. A. Tolstova. Izd. Pavel Stroev. Moskva 1829.

Zěrnova = A. S. Zěrnova: Načalo knigopečatanija v Moskve i na Ukraine. Moskva 1947.

Andre forkortelser: UB = Universitetsbibliotekets 1. afd. Kbh.

SPb. = Sankt Petersburg.

1. Načalo christianskago učeniija vo upotreblenie . . . vsjakomu pravověrnomu christianinu. (Kortfattet katekismus.) U. st. o. aa. 8°. (24) bl. 1 vignet.

2. Načalo učeniija dětem' chotjaščim razuměti pisanie. (Abc og katekismus.) U. st. o. aa. 8°. (38) bl. Smaa vignetter.

Defekt; slutningen efter bl. 29 mgl. Derefter er indsat: Skazanie kako sotavi Svjatij Kiril filosof azbuku. (9) bl. Brudstykket af Abc'en stemmer ret nøje med de første 29 bl. af en Abc, trykt 1574 af Ivan Fedorov, beskrevet af Roman Jakobson i Harvard Library Bulletin vol. 9, nr. 1. 1955.

3. Nastavlenie k svjaščennomu pisaniju ili Uveščanie o čtenii svjaščennago pisanija. U. st. o. aa. 8°. 48 s.

En paa omslaget klistret seddel giver flg. titel: Adhortatio ad S. Script. legendam (ex Scriptis Tichonis).

4. Časovník. (Bønnebog.) 8°. (153) bl. Nogle steder trykt uden ophold mellem ordene. Sort og rødt tryk.

Defekt; giver ingen oplysning om titel, trykkested eller -aar. Gennemtrukken med hvide blade, hvorpaa haandskreven tysk overs. af dele af bogens tekst. – Prov.: Kniga glagolemaja časovník Ivana Fomiča. (Ivan Fomič's bog, kaldet časovník.)

5. [Malaja podorožnaja knjižica.] Psaltyr', časoslovec, akafisty, kanony, [šestodnevec], vokratce svety i poschalija . . . napečatany Franciskom Skorinoju. („Lille rejsebog“, indeholdende salmerne og liturgiske skrifter, trykt af Francisk Skorina.) Vil'na [c. 1525]. 8°. Sort og rødt tryk, vignetter og andre træsnit. – Kar.: Op. nr. 19. Sop. I nr. 517. Stroev nr. 13.

Bestaar af en række enkelte skrifter, hvis indhold, titler og sidetal angives af Kar. Den fælles titel findes i en indledning paa 3 bl., som mgl. – Šestodnevec mgl. – Časoslovec skal indeholde 28 bl., (4) bl., 28 bl. De 4 upag. bl. er indsat efter bl. 20 i skriftets sidste del; denne del mgl. bl. 1–4. – Akafisty i kanony er hos Kar. nummererede 1–16, i KB's expl. indsat i flg. orden: 1, 2, 4, 3, 6, 5, 8, 7, 12, 11, 10, 9, 14, 13, 16, 15. I nr. 7 mgl. bl. 1, i nr. 13 fejl i pagineringen: bl. 8 er signeret 9, bl. 13 og 15 er begge indsat 2 gange, bl. 14 forekommer ikke. – Svety i og Poschalija har fælles paginering. – Kar. kendte ikke noget fuldstændigt expl. af denne bog.

6. Bukvar' . . . (Abc.) (Impressum per Andream de Torresanis de Asula. Venezia 1527.) 4°. (6) bl. Rødt tryk i overskrifter og initialer. Træsnit. (Glagolitisk.) – Nævnt i en anm. i Kar.: Op. s. 74.

Katalogiseret i KB som: Azbukvidarium glagoliticum. – Prov.: Peter Scavenius.

7. Prvi del Novoga Testamenta . . . v . . . hrvacki iazik po Antonu Dalmatinu i Stipanu Istrinu . . . prvo verno stlmačen. Der erst halb Teil des Newen Testaments . . . Tübingen 1562. 4°. (26), 206 bl. Titelbl. kroatisk og tysk, tysk fortale af Primus Truber, kroatisk fortale, kroatisk tekst. (Glagolitisk.) – Šaf. I s. 168, Schnurrer s. 89–94.

Samtidigt brunt skindbind; indvendig paa bagpermen indklæbet et koloreret træsnit (David og Goliath). Paa forpermen portræt af Stipan Istriatin med tilnavn Consul og aarstal 1562, paa bagpermen vaaben: to nøgler over kors. – Prov.: *κτῆμα* [ε: ejendom] Ein. Frid. Lehmi. Ernestus Salomon Cyprianus D. Gothae 1738. Paulus Gallus 1575, 11 apr.

8. Časovník . . . trudy Ivana Fedorova da Petra Timofeeva Mstislavca. (Bønnebog.) Moskva 2, IX–29, X, 7074 [= 1565]. (172) bl. Sort og rødt tryk, smaa vignetter. Nogle steder trykt uden ophold mellem ordene. – Kar.: Op. nr. 70. Sid. 1946 s. 54. Sid. 1951 s. 85. Zěrnova s. 40.

Udkom i to opl. KB's expl. tilhører 2. opl. Iflg. Zěrnova kendtes i 1947 kun 1 expl. af hvert opl.

9. Pendikostar . . . [Ϸ: Pentikostar eller Triod cvetni. Udg. af ieromonah Mar-darie med hjælp af præsten Živko og diakonen Radul.] (Messeritual for tiden fra paaske til pinse.) Merksina Cerква 1, IX, 7074 = 1566. Fol. (218) bl. Sort og rødt tryk, træsnit. – Kar.: Op. nr. 72. Šaf. III nr. 242 s. 274.

Defekt. Flg. bl. mgl.: i ark 1 bl. 1, i ark 16 bl. 4–5 (et haandskrevet bl. indsat), i ark 27 de to sidste bl. Efter ark 27 følger iflg. Kar. 2 usignerede bl. med en efterskrift; det sidste mgl. Paa indersiden af forpermen en haandskreven tysk indholdsfortegnelse. – Prov.: C. F. Temler.

10. [Calendarium Sanctorum Ecclesiae Graecae.] (Slavonice.) (Efter 1600?) 4°. 29 bl. Sort og rødt tryk.

Defekt. Titel, trykkested og aar har ikke kunnet findes. I KB's katalog opført under ovenstaaende latinske titel. Begyndelsen lyder: Měsjaca septjabrja v pervyj den' . . . derefter følger helgenkalenderen til 31. aug.

11. Bukvar' jazyka slavenska . . . trudoljubiem inokov v koinovii Vilenskom . . . napečatan. (Abc.) Ev'e 24, VII, 1618. 8°. (49) bl.

Læsningen af aastallet usikker. – Prov.: UB.

12. Vertograd duševnyj sireč Sobranie i sočinenie molitv ispovedatelnych . . . inokom Fikareju Svjatogorcem . . . (Aandelig urtegaard . . . Bonner.) Vilna 7128 = 1620. 4°. (2), 140 bl. Træsnit. – Kar.: Op. nr. 255. Sop. I nr. 197.

I pagineringen er numrene 129–132 sprunget over, men der mangler intet i teksten. Nogle af de følgende bl. indb. i forkert orden. Paa det første og det sidste tomme blad og indvendig paa for- og bagpermen nogle meget utydelige optegnelser med slavisk skrift. Indb. m.: Psalterz Dawidów. Przekładania Jana Kochanowskiego. Kraków 1617. (Polsk.)

13. Ioann Zlatoust [Johannes Chrysostomus]: Besědy na Dějanija Svjatyh Apostol. (Prædikner over de Hellige Apostles Gerninger.) Kiev 24, VIII, 7132 = 1624. Fol. 24, 534 s. Sort og rødt tryk. Træsnit. – Lidt uorden i pagineringen. – Kar.: Op. nr. 289. Sop. I nr. 454.

S. 13–16 i første afsnit mgl. Prov.: Andreas (m. ulæseligt efternavn). UB. – Indb. m. 14.

14. Andrej, archiepiskop Kesaria Kappadokijskia: Tolkovanie na Apokalipsii . . . apostola . . . Ioanna Bogoslova. Ot ellinskago na dialekt slavenskij preve-dennoe . . . tščaniem . . . Zacharii Kopystenskogo. (Fortolkning til Johannes Aabenbaring.) Kiev 17, X, 7133 = 1625. Fol. 16, 156 s. Rødt tryk paa titelbl., træsnit. – Kar.: Op. nr. 301.

Indb. m. 13.

15. Akafisty. (Kirkelige lovsange.) [Vil'na mellem 1627 og 1630.] 4°. 283 bl. Rødt tryk i de enkelte afsnits overskrifter. Træsnit. – Kar.: Op. nr. 352.

Titelbl. mgl., kendes heller ikke af Kar., som giver en fuldstændig fortegnelse over indholdet og bestemmelse af trykkestedet og det omtrentlige tidspunkt for trykningen. – Prov.: Ex libris uden navn, med et formodentlig borgerligt vaa-

ben i rocailleindfatning, ca. 1760; fire felter: orn i guld, love i grønt, delfin i blått, søhane (?) i rødt.

16. Nauk karstianski kratak, da se može lasno na pamet naučiti. (Prenaprvan i prepisan slovni Ieronima Stridonskoga, trudoljubiem . . . Rafaila Levakovića.) (Kortfattet katekismus.). Rom 1628. 8°. 69 s. (Glagolitisk.) – Ku. Sak. s. 5, nr. 34. Šaf. I s. 183.

Prov.: C. F. Temler, som har omskrevet denne bog med kyrillisk skrift, se: Thotts manuskriptsaml. 336. 8°.

17. *Κατηχήσις* si est' Krist'janskoe učenie. (Katekismus.) Sthlm. 1628. 8° (72) bl. Sort og rødt tryk paa titelbl. – Kar.: Op. nr. 323. Kjellb. nr. 23 (angiver 122 s.) Sop. I. nr. 554.

Prov.: Marcus Meibomius.

18. Ogledalo duhovno ot početka i svarhe života čovičanskoga . . . istomačeno iz jezika italianskoga u slovinski. (Aandeligt spejl . . . Opbyggelsesbog, overs. fra italiensk af Mavro Orbini.) Venezia 1628. 8°. 16 bl., 456 s., 12 bl. Lidt rødt tryk paa titelbl. og enkelte andre steder. – Kar.: Op. nr. 327. Ku. Sak. s. 12. Šaf. II s. 247 og III s. 291–292.

Prov.: Temler. Suhm.

19. Azbukividnjak slovinskij . . . pismom Ierolima Stridonskago prenaprvan Rafailom Levakovićem . . . (Abc.) Rom 1629. 8°. 16 bl. (Glagolitisk og kyrillisk.) – Kar.: Op. nr. 344. Kjellb. nr. 24. Šaf. I s. 163–164. Schnurrer s. 79. 2 expl., det ene indb. m. hefter indeholdende forskellige orientalske sprogs alfabetter.

20. Psaltyr blažennago proroka i carja Davida. Vilna 1629. 8°. 318, (4) bl. Rødt tryk paa titelbl.

8 haandskrevne bl. fastgjort i bogen som indledning.

21. Ispovjedaonik sabran iz pravoslavnjeh naučitelja po Ieronimu Panormitanu . . . prinesen u jezik bosanski trudom Stjepana Matijevića Solinjanina (Vejledning ved skriftemaal.) . . . Rom 1630. 8°. 102 s. – Kar.: Op. nr. 365. Kjellb. nr. 27. Šaf. III s. 287–288. D. Prohaska: Das kroatisch-serbische Schrifttum, 1911, s. 105.

22. Azbuka trudy Vasilija Fedorova syna Burcova. (Abc.) Moskva 6, VII–20, VIII, 7142 [= 1634]. 8°. (90) bl. Rødt tryk i enkelte initialer og overskrifter. Vignetter. Bl. 69 ff.: Skazanie kako sostavi sv. Kiril filosof azbuku. Derefter en efterskrift. – Kar.: Op. nr. 407. Pek. I s. 168.

Prov.: UB.

23. Azbuka trudy Vasilija Fedorova syna Burcova. (Abc.) Moskva 29, I–8, II, 7145. = 1637. 8°. (108) bl. Rødt tryk enkelte steder. 1 træsnit forestillende en scene i en skole. Bl. 85–98: Skazanie kako sostavi sv. Kirill filosof azbuku. Derefter en efterskrift. – Kar.: Op. nr. 442. Pek. I. s. 169. Sid. 1951 s. 188. Sop. I nr. 160. – Prov.: Paa første bl. er skrevet: Libri Muscovitici tres. Bibl. Scaven.

p. 358 og nedenunder: Hunc librum emi Hafniae a Bibliopole Hierosalymitano (ut vulgo vocabatur) 28 solidis, qui cum nemini ex doctis obtrudere cum posset, venit ad me. H. A° 1657. P. Septim:[ius] UB.

24. Alfabetum Rutenorum. Sthlm. [1638?] 4°. (14) bl. Kjellb. 32.

Prov.: Ex libris: Slægten Lillienstedts vaaben. Nedenunder: J. Lillienstedt. Erich Hethe.

25. Psaltir'. [Udg. af Varfolomej Ginnami.] Venezia 1638. 4°. 275 bl. Sort o. rødt tryk. Træsnit. – Kar.: Op. nr. 475. Kjellb. nr. 34. Šaf. III s. 281.

Prov.: Peter Scavenius.

26. Psaltir blažennago proroka i carja Davida . . . povelieniem Petra Mogily. Kiev 1643. 8°. 284, (2) bl. Sort o. rødt tryk. Træsnit. – Kar.: Op. nr. 561. Sop. I nr. 994.

Et sidste afsnit paa 136 bl. med liturgisk indhold mgl.; heri angives datoen for trykningens afslutning som 3, II, 1644. – Prov.: Luxdorff.

27. Svjatcy. (Kirkekalender.) Moskva 21, IX–6, XII, 7155 = [1646.] 4°. 427 bl. – Kar.: Op. nr. 614. Kjellb. nr. 48.

Defekt. Bl. 398–400 mgl.; i stedet indsat 6 haandskrevne bl.; bl. 408 mgl.; mellem bl. 425 og 426 2 haandskrevne bl., der egentlig hører til foran bl. 401.

28. [Johann Jacob von Wallhausen:] Učenie i chitrost' ratnago stroenija pëchotnych ljudej. (Lærebog i krigskunst for fodfolket.) Moskva 1, VI–26, VIII, 7155 [= 1647]. Fol. 223 bl. Den russiske tekst er helt igennem accentueret. Det kobberstukne titelbl. og 35 tvlr., som indgaar i pagineringen, er fremstillet i Holland. Titelbl. har aastal 7157. Paa bl. 224, som mgl. i KB's expl., staar datoerne for trykningen og aastallet 7155. Paa første tomme blad er der indklæbet en haandskreven seddel med titlen paa latin, trykkestedet og aastallet 7157 = 1649. Paa bagsiden af samme bl. en haandskreven seddel paa dansk med oplysninger om bogens indhold. – Kar.: Op. nr. 629. Kjellb. nr. 51. Sid. 1946 s. 91. Sop. I nr. 1585. Stroev nr. 112. Chr. Stang i Skrifter utg. av Det norske Videnskabs-Akademi i Oslo. 1952, II, 1. Prov.: Ex libris Friderici a Gabel in Moscovia acquisitis.

29. [Meletij Smotrickij:] Grammatika. (Russisk grammatik.) [Moskva] 6, XII, 7156 [= 1647] – 2, II, 7156 [= 1648]. 4°. 388 bl. Sort og rødt tryk. Bl. 1–44: Forord. – Kar.: Op. nr. 637. Kjellb. nr. 52. Sop. I nr. 223. Stroev nr. 109.

Prov.: C. F. Temler emi fecit Holmiae. 1771.

30. Breviarium Romanum slavonico idiomate jussu . . . Innocentii Pp. X ed. Časoslov rimskij . . . (Gennemset og udg. af Rafail Levaković og Mefodij Terlecki.) Rom 1648. 8° (56) bl., 1430 + CCLVIII tospaltede s., (5) bl. Siderne CCLVI–CCLVIII er signeret forkert som CCVI–CCVIII. Sort og rødt tryk. (Glagolitisk.) – Šaf. I s. 179–180.

En indklæbet seddel giver meddelelse paa fransk om tidligere udg. – Prov.: Edw. Watston.

31. *Professio orthodoxae fidei ab orientalibus facienda*. Jussu Urbani Pp. VIII ed. *Ispovedanie pravoslavnoe very ot vostočnych tvorimoe . . . Rom 1648*. 4°. 21 s. – Kar.: Op. nr. 635. Kjellb. nr. 56. Šaf. III s. 288. Stroev nr. 108.

32. Filip Stanislavov [σ: Stanislavov]: *Abagar . . . Tiparosan . . . u sveti grad, de počivaju tellesa Petra i Pavla [σ: Rom]*. 6, V, 1651. Fol. (10) bl. trykt tospaltet og kun paa indersiden af arkene. 9 træsnit. Tekstens spalter er omgivet af en ramme, saaledes at første spalte er indrammet for oven og paa siderne, de følgende kun paa siderne og den sidste paa siderne og for neden. „Bogen“ er bestemt til at skæres i strimler og klistres sammen, saadan at teksten kan læses i sin rette sammenhæng fra oven nedad. Hele strimlen kunde rulles sammen og bæres som en amulet. – Navnet Abagar skriver sig fra en konge Augaros af Edessa, der iflg. legenden under en sygdom skrev et brev til Jesus med bøn om helbredelse og blev bønhørt. (Se: Eusebius: *Historia ecclesiastica*. I, 13,6 ff.) Abagars brev gik over i den slaviske apokryfe litteratur og var meget yndet. Stanislavov optog det i en samling, hovedsagelig bestaaende af bønner, som han udgav under fællestitlen *Abagar*; dette skrift skulde støtte den romersk-katolske propaganda blandt bulgarske sekterere. – Paa indersiden af omslaget paa KB's expl. er skrevet: *Preces variae lingua Bulgarica*. Rom 1608. Der synes nu at være enighed om, at aastallet rettest bør læses som 1651. – Kar.: Op. nr. 681. A. Leskien: *Abagar – ein neubulgarischer Druck aus dem 17. Jahrh.* (Archiv für sl. Philol. Bd. 3. 1879.) M. G. Popruženko: *Abagar*. (Izvestija otd. russkago jaz. i slovesnosti Imp. Akad. Nauk. Tom 10, kn. 4. 1905) Bojan Penev: *Istorija na novata bälgarska literatura*. Tom 1. Sofija 1930. Prov.: C. F. Temler emi fecit Romae 1768.

33. Pamva Berynda: *Leksikon slavenorosskij*. (Russisk-kirkeslavisk leksikon.) Kutein 12, IX, 1653. 4°. (4), 324 s. – Kar.: Chr. r. nr. 641. Kjellb.: nr. 66. Sop. I nr. 601. Stroev nr. 115. Prov.: C. F. Temler.

34. *Biblija*. Moskva 12, XII, 7172 = 1663. Fol. (3), 9, 516 bl. Nogle uregelmæssigheder i pagineringen, bl. a. er 8 bl. efter hinanden nummereret som 228. Sort og rødt tryk, træsnit. To titelbl., det ene dekoreret med træsnit bl. a. en plan af Moskva. Illustrationerne beskrevne i Sid. 1951 s. 210 ff. – Kar.: Chr. r. nr. 714. Kjellb. nr. 77–78. Sop. I nr. 110. Stroev nr. 133. 2 expl., et med begge titelbl. (Prov.: Joannes Conradus Wolfen) og et, der mglr. det dekorerede titelbl. (Prov.: C. F. Temler emi fecit Londini 1769).

35. Ioann Zlatoust [Johannes Chrysostomus]: *Besčdy na Evangelie sv. Ioanna Bogoslova*. (Prædikner over Johannesevangeliet.) (Overs. fra græsk af Maksim Grek). Moskva 9, VI, 7173 = 1665. Fol. (2), 16, 667 bl. Sort og rødt tryk, træsnit. – Kar.: Chr. r. nr. 737. K. angiver sidste afsnits sidetal til 669 bl.

Paa indersiden af bagpermen klistret en trykt side af Salmerne. – Prov.: Erasmus Æreboe.

36. Načalnoe učenie choťjaščim učitisja knig božestvennago pisanija. (Forste undervisning for dem, der vil studere den hellige skrift.) U. st. 20, I, 7177 [= 1669]. Læsningen af aarstallet 7177 usikker; det kan maaske være 7170 = 1662. 8°. (8) bl., 11–78. Sort og rodt tryk.

Defekt: bl. 9–10 mgl., bl. 28 og 29 ombyttede. Indb. i et beskrevet pergamentbl. – Prov.: Scultetus. UB.

37. Nauka o tajně sv. pokajanija, to est: O pravdivoj i sakramentalnoj ispo- vėdi . . . za blagosloveniem . . . Innokentija Gisielja. (Læren om bod.) Kiev 1671. Aarstallet er vanskeligt at læse, men tydningen bekræftes ved det inde i bogen angivne aarstal efter verdens skabelse 7179. Trykningen er begyndt i febr. og endt i marts. 8°. (1), 118, (3) bl. Træsnit. – Kar.: Chr. r. nr. 789. Sop. I: nr. 695.

38. Nasladjenje duhovno, koj želi dobro živiti, potom toga dobro umriti . . . i ošče mnoge molitve i salme . . . sastavljene i istomačene po . . . Pavlu Posiloviću iz Glamoča. Venezia 1682. 8°. (24), 205 bl. Træsnit. – Saf. III s. 292–293.

Paa første bl. staar skrevet: Deliciae spirituales de bona vita et bona morte. Bosniace. Ven. 1682. – Prov.: Temler.

39. [Služba i žitie Sv. Ioanna Voina.] (Den hellige Johannes, krigeren, hans dyrkelse og levned.) [Moskva 1695.] 4°. (1), 68 bl. 1 vignet. – Pek. II s. 144 nævner andre udg. af denne bog og meddeler, at et akrostichon paa sidste bl. angiver Karion Istomin som forf. – Kar.: Chr. r. nr. 1058a. Kjellb. nr. 163. Sid. 1951. s. 275–276. Foran i bogen haandskreven latinsk angivelse af indholdet. Bl. 65–68 og et billede af den hellige Johannes mgl.

40. Načalnoe učenie čelověkom choťjaščym učitisja knig božestvennago pisanija. (Abc.) U. st. III, 7206 [= 1698]. 8°. (8) bl. Sort og rodt tryk.

Prov.: UB.

41. Elias Koptiewitz seu de Hasta Hastennius: Latina grammatica in usum scholarum . . . gentis sclavonico-rosseanæ adornata. Ed. prima . . . Amstelodami 1700. 8°. (24), 471, (8) s. Fejl i pagineringen: 2 sider signeret som 120, derefter 7 upag. s., hvorefter der fortsættes med s. 121–471. Ingen afbrydelse eller gentagelse i teksten. (Latin og russisk.) – Kar.: Chr. r. nr. 1156. Pek. II nr. 27. Sop. I nr. 228. Stroev nr. 194.

Prov.: C. F. Temler. I. B. Schav[enius].

42. Avraam Degraf: Kniga učaščaja morskogo plavanija juže . . . ot latinskago jazyka prevede na slavianorossijskij dialek [!] . . . Elias Koptievskij. (Om navigation.) Amsterdam 24, XI, 1701. 4°. (6) bl., 111, 24 s. Kobberst. titelbl., figg. i træsnit. Forud for titelbladet et bl. med hollandsk og russ. forklaring paa titelbladets allegoriske figurer. Paa titelbl. portr. af Fedor Aleksěvič Golovin, hvem værket er tilegnet.

Sidste afsnit, 24 s., indeholder: De logarithmus van de sinus . . . og andre tabeller. – Kar.: Chr. r. nr. 1183. Pek. II. nr. 39. Stroev nr. 200.

43. (Fedor Polikarpov:) Bukvar' slavenskimi, grečeskimi, rimskimi pismeny . . . (Abc med slav., græsk, lat. alfabet.) Moskva VI, 7209 = 1701. 4°. (2), 8, 121, 17 bl. Fejl i pagineringen: efter bl. 119 følger blade nummererede 116–119, derefter 120–121. Teksten paavirkes ikke af den forkerte paginering. Rødt tryk enkelte steder, træsnit, vignetter. – Kar.: Chr. r. nr. 1175. Kjellb.: nr. 184. Pek. II: nr. 41. Sid. 1951. s. 292–293.

Bl. 17 i sidste afsnit mgl.

44. Novyj Zavět. (Det nye Testamente.) Moskva II, 7210 = 1702. 8°. 4, 187, 215, 32, 23 bl. Træsnit. – Kar.: Chr. r. nr. 1203. Pek. II: nr. 49. Sop. I: nr. 1716.

Prov.: C. F. Temler 1771.

45. (Fedor Polikarpov:) Leksikon trejazyčnyj sirěč Reččenij slavenskich, ellinogrečeskich i latinskich sokrovišče. (Slav., græsk, lat. leksikon.) Moskva I, XII, 7213 = 1704. 4°. 8, 206, 189 bl. Ogsaa med græsk og latinsk tit. – Kar.: Chr. r. nr. 1230. Kjellb. nr. 189–91. Pek. II. nr. 80.

Prov.: C. F. Temler. Ivan Vilgelm Cuchmantel. Kuplenyj v Dansku 1750. Foran i bogen nogle haandskrevne linier af Eberh. David Hauber.

46. Psaltir. Kiev 7, XI, 7213 = 1705. 4°. (9), 280 bl. Rødt tryk paa titelbl. Træsnit, vignetter. – Kar.: Chr. r. nr. 1245. Pek. II nr. 94.

Prov.: UB.

47. Minia. (Messebog.) Moskva VII, 7214 = 1706. 8°. 2, 373 bl. Sort og rødt tryk, træsnit. – Kar.: Chr. r. nr. 1264. Pek. II nr. 105 angiver 374 bl.

48. Minia obščaja. Moskva XI, 7216 = 1707. 8°. (3), 390, 7 bl. Sort o. rødt tryk, vignetter, træsnit. – Kar. Chr. r. nr. 1283. Pek. II nr. 114.

Bl. 152 mgl.

49. Kniga dějanij i poslanij svjatyh apostol. (Apostlenes Gerninger.) Moskva IX, 7216 = 1707. Fol. I, 11, 328 bl. – Sort og rødt tryk, træsnit. – Kar.: Chr. r. nr. 1277. Pek. II nr. 113.

50. Teatr ili Zercalo monarchov, kotoryj . . . Vëlikomu [!] Gosudarju Carju Petru Aleksëavičju [!] . . . podnosit Anastasij Michajlov' Nauzejzius . . . na slovenorossiskij dialekt převedesja tščaniem Petra Bëklemiševa. (Teater eller Monarkernes spejl.) Amsterdam 1710. 8°. 119 s. Trykt med den græske udg. af samme skrift. – Pek. II nr. 178.

51. Evangelie Iisusa Christa. (Evangelierne.) Moskva VIII, 7219 = 1711. Fol. I, 457 bl. Sort og rødt tryk, vignetter, titelbl. m. træsnit. – Kar.: Chr. r. nr. 1326. Pek. II nr. 200.

De af Pek. omtalte kobberstik af evangelisterne mgl.

52. (Petr Šafirov:) Razsuždenie kakie zakonnye pričiny ego Carskoe Veličestvo Petr Pervyj . . . k načatiju vojny protiv korolja Karola 12 Švedskogo 1700 goda iměl . . . Na svët izdano v Sanktpiterburchë 1716 goda a napeča-

tano 1717. (Om Peter d. Stores grunde til angrebet paa Carl XII 1700.) Fol. (2) bl., 10, 128 s. – Pek. II nr. 355.

Prov.: A. Eskild.

53. Duchovnyj reglament. (Gejstligt reglement.) [2. udg.] Moskva 23, II, 1722. (7), 92, 47, 13 bl. – Kar.: Chr. r. nr. 1471. Kjellb. nr. 212. Pek. II nr. 493.

Titelbl. mgl. Paa en indklæbet seddel kalder Temler bogen „Ritual“ og giver arstallet 1720. – Prov.: Temler.

54. [Petr Mogila:] Pravoslavnoe ispovedanie věry. (Den ortodokse trosbekendelse.) St. Pb. VII, 7230 = 1722. 8°. (1), 19 bl., 356 s., 30 bl. – S. 313 ff.: Dva slova o čestvovanii svjatykh ikon sv. oca Ioanna Damaskina. (Om at ære de hellige billeder, af Johannes Damaskenos.) – Kar.: Chr. r. nr. 1462. Pek. II nr. 500. Sop. I s. 178, nr. 888. Om Petr Mogila som forf. til dette skrift se: La confession orthodoxe de Pierre Moghila, métropolitte de Kiev . . . Texte latin . . . publ. par A. Malvy et M. Viller. Rome 1927. (Orientalia christianæ, Vol. 10.)

Prov.: B. Hauber. UB.

55. Trebnik. (Ritual.) Moskva IX, 7233 = 1725. 8°. 4, 371 bl. Sort og rød tryk. M. kobberst. titelbl.

56. Psaltir'. Moskva VIII, 7239 = 1731. 8°. 356 bl. Sort o. rød tryk; vignetter, træsnit.

Prov.: C. F. Temler.

57. Psaltir. Moskva 1, X, 7242 = 1733. Fol. (1), 2, 514 bl. Sort og rød tryk, træsnit, vignetter, kobberstukket titelbl.

Prov.: C. F. Temler.

58. Anastasij: . . . Nastavlenie k istinnomu poznaniu i dušespasitelnomu upotrebleniju stradanija i smerti . . . Iisusa Christa. (Opbyggelsesbog.) U. st. o. aa. 8°. 7 bl., 218 s. 1 vignet. – Sop. I nr. 52 (angiver, at bogen sandsynligvis er trykt i Halle c. 1735.) Stroev nr. 249.

59. [Feofan Prokopovič:] Pervoe učenie otrokom v nemže bukvy i slogi; taže kratkoe tolkovanie zakonnago desjatoslovija, molitvy Gospodni, simvola věry i devjati blaženstv. (Abc og katekismus.) Moskva V, 7246 = 1738. 8°. (1), 6, (6), 54 bl. Sort og rød tryk. – Pek. I s. 178–179.

Prov.: Odincov (læsningen usikker).

60. Novyj Zavět. (Det nye Testamente.) [Bd. 2–4.] Kiev 7249 = 1741. 4°. Sort og rød tryk, vignetter, billeder af evangelisterne og Paulus. – Sop. I. nr. 720.

Defekt, forkert indb. Indeholder: bd. 2: bl. 109–231. Luk. og Joh. evangelium; bd. 3: bl. 341–497. Breve; bd. 4: bl. 232–340. Ap. gern., breve; bl. 1–19. Joh. aabenbaring; bl. 498–530. Kirkekalender. Titelbl. indb. forrest i bd. 4.

61. Načalnoe učenie čelověkom choťjaščym učitijsja knig božestvennago pisanija. (Abc og katekismus; del af nr. 59 i nyere udgave.) U. st. II, 1745. 8°. 8 bl. Sort og rød tryk.

62. Načalnoe učenie čelověkom choťjaščym učitisja knig božestvennago pisanija. (Abc og katekismus.) U. st. IV, 1750. 8° (8) bl. Sort og rødt tryk.

Prov.: Wilhelm Hetling. Reval 4. sept. 1752. Tscherning. UB.

63. Biblia sirěč Kniga svjaščennago pisanija Vetchago i Novago Zavěta. SPb. 18, XII, 7260 = 1751. Fol. 36 s., 1744 spalter, 504 spalter, 24 bl. Kobberst. titelbl., paa følgende bl. kobberstik af kejserinde Elisabeth Petrovna, derefter enkelte andre kobberstik.

Prov.: Paa bl. 2 skrevet Grigorij (uden efternavn), paa bl. 4 Lydakiewycz.

64. (Matfej Karaman:) Bukvar' slavenskij pismeny Kirilla, slavjanom episkopa, napečatan. (Abc.) Rom 1753. 8°. 78 s. Bag paa titelbl. et træsnit. Ogsaa med glagolitisk titel. Teksten kyrillisk og glagolitisk. Hos Šaf. angives Karaman som forf., men hans navn findes først paa s. 69 over slutningsafsnittet: In alphabetum illyricum expositio. – Kjellb. nr. 224. Šaf. I s. 164.

Indb. med en række ikke slaviske alfabetter og læseøvelser. – Prov.: Suhm.

65. Biblija sirěč knigi svjaščennago pisanija Vetchago i Novago Zavěta. (Tom. 1–5.). Moskva I, 7286 = 1778. 8°. I bd. 2–5 halvtitler; bd. 5 ender med: Sobornik 12 měsjacej. Vignetter. – Sop. I nr. 122.

Prov.: Luxdorff empt. Petropol. 1786. m. Sept. Luxdorffs stempel paa bindet.

66. Trebnik. (Ritual.) [Mellem 1793 og 1796. Trykt i Katarina II's regeringstid og efter Aleksandr Pavlovič's giftermal.] Sort og rødt tryk.

Defekt: Titelbl. mgl. samt bl. 42, 56, 57, 141, 145, 146, 170, 225–229 og slutningen efter bl. 370.